

דף מקורות

הרב דוד ברופסקי

אהבת הגר - הכרת הגר

שבת ואהבתם את הגר

"עמך עמי
ואלהיך אלהי"
מגילת רות א' ט"ז

ג'-ד' סיון 30-31/5

מקורות בתורה ובתלמוד

דברים (פרשת עקב) פרק י פסוק יט
וְאַהֲבַתְּם אֶת־הַגֵּר כִּי־גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם

ויקרא (פרשת קדושים) פרק יט פסוק לד
כְּאֶזְרַח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר הַגֵּר אֲתֹכֶם וְאַהֲבַתְּ לּוֹ כִּמּוֹף כִּי־גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם
אֲנִי ה' א - לְהִיכָם:

שמות (פרשת משפטים) פרק כב פסוק כ
וְגֵר לֹא־תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי־גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:

משנה, בבא מציעא, ד, י
כשם שאונאה במקח וממכר, כך אונאה בדברים. לא יאמר לו בכמה חפץ זה, והוא אינו רוצה ליקח. אם היה בעל תשובה, לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים. אם הוא בן גרים, לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך, שנאמר (שמות כב, כ) וגר לא תונה ולא תלחצנו.

בבא מציעא דף נט עמוד ב
תנו רבנן: המאנה את הגר עובר בשלשה לאוין, והלוחצו עובר בשנים. ... רבי אליעזר הגדול אומר: מפני מה הזהירה תורה בשלשים ושלשה מקומות, ואמרי לה בארבעים ושלשה מקומות בגר - מפני שסורו רע. מאי דכתיב וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים? רבי נתן אומר: מום שבך אל תאמר לחברך.

היחס בין מצוות "ואהבת לרעך" למצוות "ואהבתם את הגר"?

ספר החינוך פרשת עקב מצוה תלא
שנצטוונו לאהוב הגרים, כלומר שנוזהר שלא לצער אותם בשום דבר, אבל נעשה להם טובה ונגמול אותם חסד כפי הראוי והיכולת. .. ואף על פי שיכללהו כמו כן הציווי בישראל, שנאמר עליו ואהבת לרעך [מצוה רמ"ג], שהרי גר צדק בכלל רעך הוא, הוסיף לנו השם בו מצוה מיוחדת לו באהבתו.

רמב"ם הלכות דעות פרק ו הלכה ג - ד
מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר ואהבת לרעך כמוך ... אהבת הגר שבא ונכנס תחת כנפי השכינה שתי מצות עשה, אחת מפני שהוא בכלל ריעים ואחת מפני שהוא גר והתורה אמרה ואהבתם את הגר, צוה על אהבת הגר כמו שצוה על אהבת עצמו שנאמר ואהבת את ה' א-להיך, הקדוש ברוך הוא עצמו אוהב גרים שנאמר ואוהב גר.

ספר החינוך פרשת עקב מצוה תלא
ויש לנו ללמוד מן המצוה היקרה הזאת לרחם על אדם שהוא בעיר שאינה ארץ מולדתו ומקום משפחת אבותיו, ולא נעביר עליו הדרך במצאנו אותו יחידי ורחקו מעליו עוזריו, כמו שאנו רואים שהתורה תזהירנו לרחם על כל מי שצריך עזר, ועם המדות הללו נזכה להיות מרוחמים מהשם יתברך, וברכות שמים ינוחו על ראשנו. והכתוב רמז טעם הציווי באמרו כי גרים הייתם בארץ מצרים, הזכיר לנו שכבר נכונו בצער הגדול ההוא שיש לכל איש הרואה את עצמו בתוך אנשים זרים ובארץ נכריה, ובזכרנו גודל דאגת הלב שיש בדבר וכי כבר עבר עלינו והשם בחסדיו הוציאנו משם, יכמרו רחמינו על כל אדם שהוא כן

למה יש מצוות מיוחדת לאהוב את הגרים?

הרב דוד לוצאטו ויקרא יט, לד
ואהבת לו כמוך: הגוים הקדמונים לא היו אוהבים רק את בני עמם, ולא היתה הונאת הנכרים נתעבת בעיניהם, לפיכך אמר כאן ואהבת לו כמוך, התנהג עמו כמו שתחפץ שינהגו אחרים עמך אם היית גר, והוא על דרך מה שכתבתי למעלה (פסוק י"ח) על ואהבת לרעך כמוך.

הרב שמשון רפאל הירש, דברים (פרשת עקב) י, יט
השוויון בפני החוק והאהבה שישראל מתייחסים בה אל הגר מאפיינים את העם ואת הארץ כעם ה' וכארץ ה'. בחוגים אחרים מעמד האדם תלוי במוצאו וברכשו, ואילו בעם ה' ובארץ ה' רק אנושיות טהורה הנכנעת לה' קובעת את מעמד האדם:

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה רז
והמצוה הר"ז היא שצונו לאהוב את הגרים והוא אמרו ית' (עקב י) ואהבתם את הגר, ואף על פי שהיה נכלל בזה עם ישראל באמרו ואהבת לרעך כמוך, לפי שזה הגר גר צדק, אבל בעבור שנכנס בתורתנו הוסיף לו האל אהבה וייחד לו מצוה נוספת כמו שעשה באזהרה באונאתו שאמר ולא תונו איש את עמיתו (בהר) ואמר (משפטי' כב) וגר לא תונה והתבאר מלשון הגמ' (ב"מ נט ב) שחייבין על אונאת הגר משום לא תונו איש את עמיתו ומשום גר לא תונה [על"ת רנ - ג]. כן גם כן אנו חייבין באהבתו משום ואהבת לרעך כמוך ומשום ואהבתם את הגר.

אור החיים שמות (פרשת משפטים) פרק כב פסוק כ
ונראה לו' על פי הקדמה הידועה כי נשמות בני ישראל הם שורש הקדושה בני אברהם יצחק ויעקב... ולזה לא יקפידו בזלזול אדם שאינו מהם ובאונאתו לצד שיחשבוהו שפחות הוא מהדרגות הקדושה ומזה יולד ענפי האונאה, לזה כאשר צוה עליהם לבל יונום ולא ילחצום אמר הטעם שאני מצוץ לבל תונוהו שאין לך לומר שהוא בחינת שורש הרע או כיון שהוא מוטבע בבחינת הקליפה הרי נגרע מערכך כי אתם גרים הייתם במצרים...

האם יש מצווה לקבל גרים?

רשב"ץ בספר זהר הרקיע כח
ואני תמה למה לא הכניסו בכלל המצוות קבלת גרים, שהיא מיוחדת בבית דין לקבלם ולא לדחותם. וכמו שאמר ביבמות החולץ [מ"ז:]: מלין אותו מיד, משום דאשתהוי מצוה לא משהינן... אם כן קבלת גרים לבית דין מצוה היא... ואם כן ראוי הוא שתבוא במנין פרטי. ואיני יודע על איזו מצוה נסמך אותה אם אינה נמנית מצוה מיוחדת... ואפילו נכניס כל הדינין במצוה אחת כמו שהוא דעתי מצוה זו ראוי להמנות מיוחדת

פירוש ספר המצוות לגר"י פערלע, עשה י"ט
ולדעתי יש לומר בפשיטות דלדעת מוני המצוות היא (מצוות קבלת גרים) נסמכת על מצוות אהבת ה' וכמבואר בספרי (פרקת ואתחנן פיסק א ל"ב) ואהבת את ה' א-להיך הבהו על כל הבריות כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרו וכו' מלמד שאברהם אבינו מגייר ומכניסים תחת כנפי השכינה

אונאת הגר

Rabbi Zvi Romm, From Gleanings: Reflections on Ruth (YU Press and Maggid/Koren Books, 2019) edited by Rabbi Dr. Stuart W. Halpern

The worst sin: Raising the spectre of nullification

This story should give us some insight into the sense of uncertainty many converts live with, and the supreme importance of helping to create an environment which alleviates those fears. The feeling that the conversion can be “undone” or “revoked” for any reason is terrifying for a convert. It is a terrible violation of Ahavat HaGer to imply — or certainly to state explicitly — that a convert's conversion could potentially be nullified. Born Jews would tremble if they felt their Jewish identity could be taken away due to religious or ethical lapses on their part.

The average layperson needs to realize that he or she is not a Beth Din and should not be deciding whether a particular convert is legitimate. It is wrong and extremely hurtful to quiz converts to get a sense of their sincerity, knowledge, or observance levels, and to make decisions based on that information as to whether the conversion was valid. Examining a conversion candidate is solely the job of the Beth Din. Once a candidate is converted legitimately, it is a violation of Ahavat HaGer for community members to constantly scrutinize the convert.